

Tas Latweeschu draugs.

1841. 15 Mai.

20ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Peterburgs. Dsilkā Kreemu semmē wehl aplam ne reds, ka semneeki to mihlu Deewa dahwanu: tohs kartuppetus, us laukeem audse; jo pahleeku dauds mallās lautineem wehl schkeet jau deesgan buht, tohs tik eeksch dahrseem par pawalgu audseht. Bet pehrnajs gads ar sawu truhkumu un bad-du skaidri irr parahdijis, kahda labba un derriga leeta irr: kartuppetus us leeleem laukeem audseht; jo tanni pahri zeemu, kur semneeki tā mehds darriht, bads ne mas naw bijis; bet tur wehl isdewahs, palihgu fuhtih turp, kur truhkums at-raddahs. — Tapeh; arri taggad wissur ar leelu pateikschanu krohna-muischu ministram pateiz par to, ka nospreedis, lai pee katra zeema semneeki wissi kohpā iknogaddā weenu labbi leelu lauku apstrahda un ar kartuppekem apdehsta, ja arri buhtu mass, tok tik leelu no weenas deshehtines, tas irr: tahdu semmes stuhri, kas 80 Kreemu=assis garzumā un 30 assis plattumā; un lai, ko schis lauks isnessihs, isdalka wisseem nabbageem zeemā. Un luhk', semneeki arri wissur ar labbu prahtu jau sah; padarriht, kas winneem pawehlehts. — Eeksch Jarostawes gubbermentes dsihwo krohna-semneeks, wahrda Stepan Anissimow, tas dsirdejis, ko waldineeki nospreedusch, nahk un schehligā prahtā apsohlahs, ka pats no fewis un bes wissas malkas usnemsees diwas deshehtines semmes, kas zeemam peederr, us tahdu wihsi apstrahdant un apdehstih, ja lauka augli nabbageem, fewischki attraitnehm un atlikuschahm saldatu seewahm tannis zeemds par labbu nahktu, kur wehl semneeki kartuppetus ne us laukeem audse; jo winsch no firds wehle, lai lautini arri tur jo deenas jo skaidraki atsiht, zik labba leeta effoh, kartuppetus us laukeem audseht, un taisahs arri paschi to darriht. Lai Deews jel atmaksa tam gohda-wihram Stepan Anissimow, par to, ko winsch tik mihligā un schehligā prahtā irr apnehmees, un lai Deews dohd, ka arri dauds zitti semneeki tā patt darritu, kā winsch, un wissi no sawas pusses tik patt labpraht peepalihdseu isdarriht, ko waldineeki wisseem laudim par labbu nospreesch. (G. E.)

Is Berlihnes. 23schā April peh; pussdeenas stahweja tur meita istabā, kofsi eeksch kannas wahridama, kam spiritus degge appatschā. Leesmina, warr buht: zaur wehju, sittahs us ahr-pussi un par nelaimi sagrahbe meitas smalkas drehbes, un arri lohgu gardihnes, zaur ko weena gaspascha un weens puisis druszin nahze skahdē. Bet meita patte, kaut gan winnai deggofschas dreh-

bes wehl ahtrumâ ar nasim un schkehehm dabbuja nogreest, tatschu jau tif breefmigi bija peefwihlufe, ka treschâ deenâ sawu garru islaide.

24tâ April tur patt muhrneeks uslahpe leela namma preekschâ us stekkehlm, kas 36 pehdas bija augstumâ. Dehliis, kam wirsû stahwedams winsch strahdaja, luhse zaur, un wihrs no pascha augscha kritte semmê. Wehl gan dsihws, bet guhschas winnam puschas un muggura kauls neganti fakrattihis.

3s Wihnes, Estreikeru semmê. Kâ ne=isdibbinajamas irr Deewa teefas un zil breefnigas winna fohdibas! — Eeksch Pragges pilfata Beemeru semmê dsihwo doktera=kungs, Pressel wahrdâ; tam jauns nams jau drihs pa wissam buhs gattaws, bet zittâs istabâs, kas gattawas, tur arri jau kungu leetas eeliktas. 3tâ April lohçi agri, pirms faule usreete, eewilkhâs saglis, ar seewischkâhm drehbehm apgehrbts, nammâ, zerredams zaur tahm tuffschahm un walkahm istabahm lehçi eektuht pilnâs. Bet tur pahv teem nolikteem balkeem staidadams, minn tahdam wirsû, kas paschâ laikâ schkeebahs, lihds ar wihru gahschahs semmê un winnam us weetas galwu fatreez. Kad pehz pahri stundahm strahdneeki sanahze, ah! kâ istruhkâhs un brihnojahs, tur appaksch balka atrast nosistu wihru, ar lindroku un lakkateem apgehrbiu, un ar daschahm sagtahm leetahm kabbatâ.

Darbu=rullis pa mehnescheem; jeb mahziba, kahdi darbi fainneefceem ar sawu faimi iffatra mehnesi pehz fahrtas ja=stahda.

M a i m e h n e f i.

(Weidsama dalka.)

Rohku=dahrâ wissi uhdens= un zitti leeki sarri kohkeem ja=nogreesch, jauni kohzini ar sinnu pee meetineem ja=peeseen, ka wehischs ne dabbu lohziht. Bet ka meestinsch kohkam misu ne maitatu, ja=leek suhnas, salmi, woi seens starpâ. Kad pee schâ darba wafka waijaga, tad to taiti schahdâ wihse: nemm leeku mahlu pohdu, eelez tai $\frac{1}{2}$ mahrz. pikka un $\frac{1}{2}$ mahrz. terpentihna, un to sakause kohpâ. Kad tas irr sakuffis, tad peeberz $1\frac{1}{2}$ lohtes sageruhstas aloes, famaisi kohpâ, un leez us ugguni, lai leefina peemettahs. Kad tas kahdus azzumirkkus dedsis, tad usspeed wahku, lai isdseest. Nu waijag' atkal labbi ismaifih un pa daschahm reisehm us ugguni likt. Bet kad treschu reis no ugguns nozell, tad kause atkal un peeberz 6 lohtes dseltana un smalki sagreeesta wafka un $1\frac{1}{2}$ lohtes sageruhstas mastiks=sahles (Mastix) klahk. Scho wissu nu waijag' labbi kohpâ sakauseht un beidsiht zaur audeflu traufâ ispspeest, fur lai atdseest. Kad schi wafka waijaga, tad nozehrt gabbalu, eelez pohdâ un sildi us ugguni, kamehr mihksts paleek. Scho wafku tahdâ wihse ne buhs wahriht eeksch ehkas, bet us klaja lauka. — Rohku=skohlâ tee jaun' isauguschi pohçeti woi dehstiti kohzini pee teeweem meetineem peeseenami; breeduschi dehstiti pumhuri ruhpi gi ja=pahrrauga, jo kahpuri mehds labprahç te apmestees, un wissi dehstiti, laulati, woi pohçeti kohzini no neleetigeem sarreem un suhnahm ja=tihri. Jauneem kohkeem, kam wehl ne warr wehleht angkus nest, waijag' seedu pumpurus noraut. Rohku= un sehflu=skohlas bes kaweschahs ja=rawe, semme labbi ja=usmaifa, un kad faufs laiks, sehflu dohbes ja=aplaista. No rihteem ja=apfatta, woi fur tahri us lappahm ne roh-

dahs un fur tee irr, pee laika ja=isnihd. — Echi mehnescha eefahkumâ arri wehl warr ahbeles pohtest, no fuhnahm un fakaltuschahm misahm tihriht un, fur ehdajs woi degguma sihne rahdahs, isgreest un t. j. pr. Isgreestu weetu waijag' smehrest ar salwi, kas tâ taifita: nemm weenu $\frac{1}{2}$ dalku prischu gohwju fuhdu, $\frac{1}{2}$ dalku wezza muhra kalka, kas smalki ja=fagruhsch, tik pat dauds wihkfnes pelnu un $\frac{1}{10}$ dalku bal-tas smilts. Smilti, pelnus un kalkus issija zaur seetu un peemaisi fuhdeem klahst, ka wifs paleek par mihklu. Echo smehru tannis isgreestâs weetâs usfnehre $\frac{1}{4}$ zokku beesi; tad taifi pulweri no malkas- un faulu=pelneem, un scho uskaiifi pa wirsu ween reis un pehz kahdahm stundahm ohter'reis, un tad ar rohku nolihdsini gluddenu. Bet kad kohkam kahds gabbals pa wissam nosahgehts, tad appakfch schi pulwera wehl ja-faifa gips-pulweris, kas flapjumu no wirsus noturrehs.

Bifchu=dahr sâ. Barro wehl tahs bittes, kam barribas truhkst. Kad fefberes seed, tad istihri bifchu=traukus ohteru reis' un apgahda wissas leetas, kas wehl truhkst un us preekschu waijadsehs. Ja to jauku leepu=meddu gribbi femischki dabubht, tad, kad leepas beids seedeht, isnemm to lihds tam laikam fakrahju meddu.

Uppi nu=dahr sâ. Peespraud appineem maikstes, uskappa semmi un ap-kohp te wissu pareifi.

Pahr tihrumu=jeb druwu=kohpfchanu un fehfschanu. Pahr to, kâ semme preeksch katras sehjas ihpaschi fataifama, to mums te stahstihht ne wai-jadsehs; ta deht tik to fakkam, ka scha mehnescha beigâs ar fehfschanu wissno-tal ja=nemmahs. Leelahs Leischu ausas sehjamas 11tâ sehju=neddeta; meeschi smaggâ semmê 10tâ, widdejâ 9tâ un smiltainâ 8tâ neddetâ. Mufsu sinnami meeschi allasch ap 8tu un 7tu neddelu sehjami, kâ semme un gais wehle. Ad-deni un waffaras kweeschi sehjami preeksch 11tas neddelas. Wes wiffa ta prah-tigs semmes kohpejs gan sinnahs, ka pee scha darba arri us laiku un gaisu ja-rauga un jau arri buhs peenahzis, kahds laifs un gais wiff'labbaki palauj ko ustizzeht tahdai semmei, kahda minnam irr. Kam parihk, warr arri grikkus, lehjas un wihkus seht papuâ. Bet kad ahbolinu gribbi seht, tad gahda fehllu no farkanajeem ahbolineem. Kad addeni woi meeschi sehti, tad schee ja=usfehji, 10 mahrz. us puhra weetas. Ruddeni, kad labbibu noplausfi, latstahj ahbolinu fweiku. Ohterâ pawaffarâ, kad ahbolinsch jau labbi bees, un tahdâ laikâ, kad leetus nolihjis, ja=usfehji smalki fabersti gips-alkmina puttekti; woi, kad to naw, tad jau schinni paschâ ruddeni, kad semme safalluse, ja=uswedd labbi garri fuhdi un ja=isahrda labbi plahni. Mahkamâ pawaffarâ tee atkal ja=nograhbj un ja-wedd atpakkat laidarâ. Ohterâ gaddâ ahbolinu 3 reis' warr plaut, bet ruddeni tas ja=eeare, jo zittâ gaddâ atkal tur buhs plaujams, fur tanni gaddâ sehjis. — Linni ja=fehji smaggâ semmê 10tâ, widdejâ 9tâ un smiltainâ 8tâ neddetâ. Linni wiff'labbaki isdohdahs drehgnâ semmê, kas naw wiffai leesa, jeb gannibu= woi plawu=plehsumôs. Bet te ja=sinn, ka fehkla, kas nemta no tahdeem linneem, kas auge drehgnâ semmê, miht' faufaku semmi, un ta, kas auge faufâ semmê, miht' flapju. (Echi mahziba arri pee zittahm fehklahm wehrâ leekama.) Kad linnu fehklas naw tihras, tad tai deenâ preeksch fehfschanas eimehrz kahdu audekta

gabbalu uhdeni, isgrees tad atkal to uhdeni un welz scho drehgnu drabnu fehflu-
kohpinau pahri; ta fehkla, kas audeklam peeferrahs, irr ta labba, to eepurrini
traufâ un darri ar zittu atkal tà pat, kamehr nesahles ween atleek. Nefehj lin-
nus beesi un, kad tee apfehtri, tad weegli ja=pahrezze. — Kanepes fehjamas
Stâ neddetâ. — Kad druwa apfehtri, warr pehz tahs jaunâs mahzibas to apfai-
fihtr ar prifcheem un smalki fakappateem eewas sarrineem, no kâ behgoht tee
tahrpi, kas daschu reis' fehju maita. Jeb warr preeksch fehshanas to labbibu
eimehrzeht tahdâ uhdeni, fur eewu sarrini nowahriti. — Ja gribbi, ka putni ne
buhz fehflu apest, tad atstahj to lihds ohtrai deenai tà pat ne eeartu un no
rihta steidses to ar wiffu raffu eeart, tad fehkla paliks weffela.

Pahr plawahm. Kur plawahm uhdens gull wirsû, tur tas ja=nolaisch
un muflainas weetas ja=farga no lohpeem. Kam eespehjas, lai wahjas un
fuhnainas weetas fuhdo ar putnu fuhdeem woi ar kalkeem. Scha mehnescha
widdû plawas ja=aiskrussi un tad meerâ ja=leek lihds seema=laikam.

Kur pagahjuschá mehnesi uhdens tiltus noneffis un zeltus pohstijis, tur
bes kaweschahs ja=steidsahs atkal fataisht.

Sweijoschana taggad patte labba us suscheem, rengehm un t. j. pr.

Meddineeki, ja teem naw plehfigu swehru un laupitaju putnu, lai tag-
gad sawus eerohschus ne zella.

⚡ Tahs zittas mahzibas: pahr mahjas-buhshanu un ballinaschanu, pahr mahjas-
putnu= un lohpu= kohpshanu, pahr sehtahm un fuhdeem, pahr stabdishanu un
fehshanu, un kas wehl wehrâ ja=leek, paleek — zit waijadfigs — arri wehl tag-
gad spehâ, kâ tahs abbbz preekschajbs mehneschbs jau isteiktas. U. L.

• Seedu=laikâ dseedama dseefmina.

(Schè to paschu dseefminu noraktijam weffelu, kam pehrnajâ gaddâ muhfu 25tâ lappâ
gaddijahz, ka no fatras perschinas weens strehks iskritte. Winnas ihstenu meldiji lai-
kam wehl us preekschu panahksim.)

1. Es schoreis firdi juhtohs
Kâ kruhmbs putnini.
Kad kohki nemmahs seeddbs,
Tad paleek preezigi;
Pamehni tee nu lihgo
Starp saltahm lappinahm,
Un wiffus meschus pilda
Ur sawahm dseefminahm.

2. Ru prohteet, wiffi laudis,
Man firds irr preeziga,
Es newarru atlautees,
Tadohdahs klajumâ.

Tur Deewa gohds man atspihd
No raffas lahfitelm
Un winna mihlestiba
No wiffahm pukkitehm.

3. Man firds nu werahs walkâ,
Mihl wiffi zilweki,
Nismirfts man irr pagallam,
Ka kas man pretti bi'.
Es behdas wairs nesinnu,
Nefas no preeka schkire,
To ween es probe un minnu,
Ka Deews man schehligs irr.

— Im —

(Schai lappai pawaddons no weffela bohgena, fur eeschâ: 1) Jaunas sinnas pahr bih-
beles-beedribahm Kreewu=semmè, Zggauuu=semmè, Widsemmè un Kursemmè. Sahkama
puffe. 2) Diwas dseefmas).

Brihw drikkcht. No Widsemmes General-gubernementes puffes: C. A. Bertholz.